

BARBARA KAJA (2001). *Problemy psychologii wychowania. Teoria i praktyka*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, ss.260

Liczba pozycji pojawiających się na rynku księgarskim jest tak duża, że czytelnik szukając nowości najczęściej sugeruje się tytułem. Nie zawsze jest to właściwa droga do znalezienia wartościowej książki, jednakże w przypadku publikacji Barbary Kaji, tytuł spełnia oczekiwania z nim związane.

W prezentowanej książce Autorka przedstawia własną koncepcję psychologii wychowawczej, a raczej psychologii wychowania, osadzając ją w paradygmacie psychologii rozwoju człowieka i psychologii humanistycznej. W związku z tym przyjmuje kilka tez wyjściowych. Po pierwsze – rozwój i wychowanie są procesami powiązаныmi ze sobą. Po drugie – podstawą umiejętnego kierowania rozwojem jest poznanie i zrozumienie człowieka, jego potencjalnych możliwości. Po trzecie – wychowanie jest procesem zamierzonym i świadomym. Po czwarte – wychowanie wymaga poszukiwania wspólnego z wychowankiem sensu życia. Po piąte – w momencie, gdy wychowanie zawodzi pojawia się konieczność stosowania pomocy psychologicznej.

Przyjęte założenia znalazły swój wyraz w strukturze książki.

W rozdziale I Autorka omawia problemy wychowania w świetle psychologii rozwoju człowieka. Prezentuje definicje wychowania tworzone z punktu widzenia psychologii. Uzasadniając po-

gląd o wzajemnej relacji pomiędzy rozwojem a wychowaniem, poddaje analizie kluczowe pojęcia psychologii rozwoju człowieka: rozwój, aktywność, zdarzenie życiowe, zmiana, czas. W dalszej części charakteryzuje wybrane teorie rozwoju (Wygotski, Piaget, Bruner, Kohlberg, Bronfenbrenner, Havighurst, Erikson), które są istotne z punktu widzenia wychowania. Rozdział kończy koncepcja Pietrasińskiego, dotycząca człowieka jako podmiotu rozwoju, której akcenty humanistyczne stanowią naturalne przejście do kolejnego rozdziału.

Rozdział II stanowi obronę psychologii humanistycznej, a szczególnie nurtu personalistyczno-egzystencjalnego, którego założenia są zgodne ze sposobem myślenia Autorki. Uzasadniając wybór nurtu personalistyczno-egzystencjalnego, wskazuje na jego istotne implikacje dla wychowania, głównie ze względu na traktowanie jednostki jako indywidualnej osoby, jej wymiaru psychicznego oraz sensu istnienia uwikłanego w losy świata.

Rozdział III zawiera wstępne propozycje dotyczące kształtowania poczucia sensu życia w wychowaniu. Przedstawione zostało pojęcie sensu życia jako kategoria poldyscyplinarna. Ponadto Autorka zaprezentowała kilka wybranych oddziaływań wychowawczych, sprzyjających kształtowaniu poczucia sensu życia.

Następny rozdział jest rozwinięciem stanowiska, iż psychologia humanistyczna nie jest jedynym nurtem uprawionym do rozważań nad wychowaniem. Zdaniem Autorki do „poczucia sensu” wiedzie droga poprzez osiąganie sprawności w różnych dziedzinach życia pozwalających na pomyślne realizowanie

zadań życiowych". W związku z tym dokonuje analizy dwu sposobów uprawiania psychologii: humanistycznego i pozytywistycznego, z uwzględnieniem ich kluczowych, wyłączających się podejść: holizmu i redukcjonizmu, których możliwość wspólnego zastosowania dostrzega właśnie w wychowaniu, a szczególnie w pomocy psychologicznej. Dalsza część rozdziału ma charakter praktyczny i dotyczy szeroko rozumianego postępowania diagnostycznego. Autorka prezentuje przegląd definicji pojęcia diagnoza. Zwraca uwagę na etyczne, biologiczne i środowiskowe aspekty diagnozy oraz prezentuje schemat diagnozy psychologicznej dla celów wychowania. W ostatnim podrozdziale Autorka stwierdza, że rola psychologa nie kończy się w chwili postawienia diagnozy. Stanowi ona podstawę do opracowania wskazań teoretycznych, które nazywa programem wspomaganie rozwoju. W dalszej części przedstawia szczegółowe przykłady postępowania diagnostycznego wraz z szerokim omówieniem, w zakresie dwóch interwencji psychologicznych: psychokorekcji i psychostymulacji.

Rozdział V zawiera wybrane, zgodne z wcześniej poczynionymi rozważaniami teoretycznymi, metody wspomaganie rozwoju. Po pierwsze – przedstawione zostały główne założenia i techniki logoterapii V. E. Frankla. Po drugie – zaprezentowano niektóre techniki relaksacyjne m. in. trening autogenny Schultza. Po trzecie – Autorka przedstawia własną Metodę Symboli Dźwiękowych. Po czwarte – omówiono metodę percepcyjno-motoryczną N. C. Kepharta. Po piąte – Autorka prezentuje zmodyfikowaną wersję modelu M. Tyszkowej – terapii dzieci z długotrwałymi niepowodzeniami w nauce.

W ostatnim rozdziale Autorka powracając do rozważań teoretycznych,

szuka sensu pojęcia wspomaganie rozwoju. Konsekwencją tych rozważań jest przedstawienie modelu wspomaganie rozwoju oraz sposobów jego weryfikacji.

Reasumując, prezentowana praca jest bardzo cenną i wartościową pozycją. Autorka wykazała niezwykłą swobodę poruszania się w problematyce nauk humanistycznych (psychologia, pedagogika, filozofia), jak i nauk ścisłych. Jestem przekonana, że książka zainteresuje zarówno teoretyków wychowania (psychologów i pedagogów), studentów psychologii i pedagogiki, jak i psychologów praktyków zajmujących się na co dzień diagnozą i terapią.

Beata Małkowska